

Een club luisteraars

We verlangen ernaar om met de gemeente weer samen te komen in Gods huis. Dat is begrijpelijk. Intussen lijken we één ding te vergeten: dat we ondanks de scheiding in ruimte tóch kerk zijn. De coronamaatregelen leggen een verschrompeld kerkbesef bloot.

Tekst: Arthur Alderliesten

We willen elkaar weer graag in de kerk zien om als Gods gemeente de Schriften te lezen en schouder aan schouder God de lof te zingen met de Psalmen en liederen die ons zo lief zijn. We verlangen naar de offline kerkdiensten. In het vele wat hierover gezegd en gesproken wordt, mis ik echter de notie dat we zonder dat tóch kerk zijn.

Kijkers

Dat de coronamaatregelen een verschrompeld kerkbesef blootleggen, blijkt voor mij uit de terminologie die wordt gebruikt rond kerkdiensten en het aanspreken van de gemeente. Ik beperk me tot een rondje langs wat willekeurige hervormd-gereformeerde gemeenten op kerktijden.nl. Kerkdiensten worden aangekondigd als internetuitzending of, nog vaker, als video-uitzending. Predikanten danken ervoor dat de luisteraars bijeen zijn gekomen rond de laptop. Wanneer we dat vergelijken met het prachtige zeventiende-eeuwse kerklied ‘Here Jezus, om Uw Woord, zijn wij hier bijeengekomen’, lijkt de verwondering voor de techniek de plaats van Christus welhaast te hebben ingenomen. Bovendien, en dat is toch wel pijnlijk, wordt de gemeente van Christus soms aangesproken als ‘luisteraars’ of ‘kijkers’, op momenten dat je gewoonlijk ‘gemeente’ of ‘gemeente van Christus’ hoort. Hoe komt het toch dat dankzij technologische toepassingen – die in zichzelf natuurlijk zegeningen zijn – de gemeente van Christus in de perceptie van kerkenraden wordt gedegradeerd tot een club luisteraars?

Krakkemikkige visie

Al vele jaren luisteren mensen thuis via internet of kerkradio mee, met het samengekomen deel van de gemeente in het Godshuis. Nu is de verhouding omgekeerd: er zijn meer kerkliden thuis dan in het kerkgebouw. Maar verandert de kerkdienst daarmee in de kern? Beslist niet. Is er nu dan niet een enorm verlangen om met elkaar ter kerke te gaan? Beslist wel.

Toch is er geen enkele reden om daarom een kerkdienst nu internetuitzending of video-uitzending te noemen. Zowel het woordje ‘kerk’ als ‘dienst’ zijn met de coronamaatregelen verdampt. Blijkt daaruit niet op z’n minst een krakkemikkige visie op kerk-zijn en kerkdienst?

Geloofszaak

Een aantal jaren geleden opende dr. J.G. Woelderink mij de ogen voor wat of wie de kerk is: de gemeenschap der heiligen (*Uit de praktijk der godzaligheid*). Daarmee grijpt hij terug op de belijdenisgeschriften en de visie van de reformatoren. Luther schrijft in zijn Grote Catechismus dat de beste weergave van kerk is: heilige gemeente. Het draait niet om het instituut, ook niet om de bijeenkomsten. Wij geloven en belijden vooral de kerk, als het ‘lichaam van Christus’. Daarmee komen we uit op het Paulinische beeld van kerk-zijn (1 Kor.12:12-31 en Efez.5:23,30). Dat is een geloofskwestie. Kerk-zijn is een geloofszaak. Daarom is ze ook onderdeel van de Apostolische Geloofsbelijdenis, die op zondagavond een plaats heeft in de kerkdienst.

Groepsdynamiek

Waar mensen samen zijn, spelen psychologische processen een intrigerende rol. Zo ontstaat er een groepsdynamiek die de kerk niet voorbijgaat. Het is de Duitse theoloog Dietrich Bonhoeffer, zoon van Karl Bonhoeffer, een vooraanstaand professor in de neurologie, die hiervoor sterk waarschuwt in de jaren dertig van de vorige eeuw. Hij reageert dan natuurlijk op de betekenis, zelfs aantrekkingskracht van de *Gemeinschaft* van de nazi’s, met name van de *Hitlerjugend*.

Maar ook nu kunnen we een verkeerd beeld hebben van de betekenis van de christelijke gemeenschap. Om dat inzichtelijk te krijgen, maakt Bonhoeffer scherp onderscheid tussen psychische gemeenschap en geestelijke gemeenschap. Dat doet hij in zijn boekje *Gemeenschapsleven*, een aantal jaren geleden opnieuw in Nederland uitgegeven onder de wat ongelukkige titel *Verborgene omgang*.

Christelijke gemeenschap is geestelijk, in Christus geworteld. ‘De grond van alle geestelijke werkelijkheid is het duidelijke, zuivere Woord van God in Jezus Christus. De grond van alle psychische werkelijkheid is het duistere, ondoorzichtige bewegen en verlangen van de menselijke ziel.’

De scherpe scheiding tussen geestelijk en psychisch is een heldere spiegel: is de gemeente een geschonken geestelijke verbondenheid in Christus of een plaats waar de bevrediging wordt gezocht van psychische verlangens? Functioneren we binnen de gemeente als dankbare of eisende mensen? De psychische liefde begeert de ander, zijn gemeenschap, zijn tegenliefde, maar zij dient hem niet.

Het is geen gering kritisch geluid van Bonhoeffer, ook voor een tijd waarin het kerkelijke kader en enthousiaste gemeenteleden zich inzetten voor een aantrekkelijk en warm gemeentelven. Juist in coronatijd, waarin we ons opmaken voor een onzekere post-coronatijd, komt het aan.

Zwakkere band

Uit een enquête die eind mei is gehouden door het *Reformatorisch Dagblad* blijkt dat 40 procent van de respondenten ervaart dat de band met de gemeente zwakker is geworden dan voor de crisis. Hoe kan dat? Is de kerk niet evenzeer een geloofszaak tijdens een crisis dan ervoor en erna? Kun je niet de kerkgang missen en juist tóch een band ervaren, omdat die er is door de Geest in Christus? Ook al ligt dat zeker moeilijker omdat je de gemeente niet ziet samenkomen, de viering van de sacramenten ontbeert, etc.?

In de terminologie van Bonhoeffer: missen we wellicht de psychische gemeenschap, terwijl de geestelijke gemeenschap er als het lichaam van Christus onverminderd is? Vier jaar na het einde van de Tweede Wereldoorlog waarschuwde dr. J.H. Bavinck zelfs voor een 'heidense pinksterbeleving', een zelfgerichte kerk die gericht is op extase en beleving.

Heilige gemeente

We leven in de tijd na Pinksteren. De Heilige Geest is uitgestort. Veel predikanten hebben in deze periode oog voor de vroegchristelijke kerk zoals deze zich als een soort ideaalbeeld aan ons opdringt vanuit de eerste hoofdstukken van het bijbelboek Handelingen. Laten we deze tijd uitkopen om onze kerkvisie aan te scherpen, dankbaar te zijn voor de techniek, maar deze niet onwillekeurig te vergoddelijken. Laten we dankbaar zijn voor de kerk, die er is als lichaam van Christus, ondanks de beperkingen door de coronamaatregelen. Niets kan ons immers scheiden?! Laten we bidden om onderscheidend vermogen, om ons door Gods goede Geest te laten fijn slijpen in wat psychische gemeenschap en wat geestelijke gemeenschap is, zodat we kerkelijk, als heilige gemeente zullen leven bij het wonder van de kerk in Christus Jezus, onze Heere. ■

Arthur Alderliesten is manager vriendennetwerken Agathos, Curadomi en Lelie zorggroep en studeert theologie.

Op vakantie in Nederland

Elk jaar publiceren we een lijstje met gemeenten waar vakantiegangers hartelijk welkom zijn in de eredienst. Dat doen we nu ook, maar door de coronamaatregelen gelden dit jaar beperkende maatregelen. Wie een dienst wil bezoeken, doet er verstandig aan vooraf informatie op te zoeken.

Groningen

Noordhorn

Aanvang: 09.30 en 19.00 uur;
Avonddienst vindt mogelijk in groter gebouw plaats. Opgeven via:
eredienstnoordhorn@gmail.com

Onstwedde

Aanvang: 09.30 en 14.30 uur;
Kerklaan 9.
Mogelijk geen erediensten in de kerk, wel via kerkdienstgemist.nl.
Info: J. Raveling, tel: 0599-332276,
scriba@hervormdonstwedde.nl

Sebaldeburen

Aanvang: 09:30 uur;
Er gelden veiligheidsmaatregelen.
Info: www.hervormdsebaldeburen.nl

Westerbroek

Aanvang: 10.00 uur;
Oudeweg 75.
De voorschriften van het RIVM worden gehanteerd, er zijn maximaal 30 plaatsen.
Info: www.hervormdwestebroek.nl

Friesland

Drachten

Aanvang: 9.30 uur;
Berglaan10.

Wouterswoude (Wälterswâld)

Aanvang: 9.15 en 14.00 uur;
Kerklaan 34.

Drenthe

Een

Aanvang: 9.30 en 19.00 uur.

Nieuw-Balinge

Aanvang: 10.00 en 19.00 uur;
Verlengde Middenraai 38.
Info: zie Tiendeveen.

Tiendeveen

Aanvang: 09.30 en 15.00 uur;
Kerkweg 3.
Bezoekers moeten zich deze zomer altijd van tevoren aanmelden bij de coördinator: kerkrentmeesters@kerktn.nl.
Info: A. Jansen, tel. 0528-342337,
scriba@kerktn.nl, of G. de Jonge, tel. 0528-272171,
www.kerktn.nl

Zeeland

Terneuzen

Aanvang: 10.00 en 17.00 uur;
Serlippensstraat 31.
Vanwege de coronamaatregelen is er in de kerk beperkt ruimte. Aanmelden via elim.scriba@hotmail.com

Noord-Brabant

's Gravenmoer

Aanvang: 9.30 uur;
Kerkdijk 15.
Aanmelden vóór vrijdagavond 20.00 uur via www.hervormdsgravenmoer.nl is verplicht.
Er is geen kinderopas.
Info: P.A.M. van Halteren, tel. 076-521 53 27,
scriba@hervormdsgravenmoer.nl

Limburg

Horst (bij Venlo)

Aanvang: 10.00 uur, van mei t/m augustus ook om 15.00 uur; Gebouw 'De Schuilplaats', Gastendonkstraat 2.
Deze zomer is er in verband met de coronacrisis een beperkt aantal diensten en bezoekers. Info: H.G. de Roode, tel. 06-40080208, of J. Redeker, 06-53644984,
www.evangelisatielimburg.nl